

Posvetovanje — »Odpadki surovine 76«

V Ljubljani je slab zrak in v zadnjem času vedo že vsi, da je zelo slab, saj se prijatelji na cesti pogovarjajo samo še o tem, kako težko diha.

V Ljubljani je bilo pred kratkim posvetovanje z delovnim naslovom »Odpadki — surovine 76«, ki naj bi vsaj v omejenem obsegu pripomoglo k izboljšanju okolja — življenjskega okolja, k čistejšemu zraku, čistejšim vodam in nedotakljivosti narave. Toda, roblem ni samo v Ljubljani, v ljubljanski megli in »smogu« ali »smodu«, temveč je mnogo širši. Imamo reke, ki so le še zastrupljene reke, saj v njih ni več življenja. Imamo doline, ki so podobne greznici in, če bo potekal razvoj še nadalje brez kontrole ekologov, bomo imeli kmalu tudi uničeno morje.

Onesnaževanje okolja ni problem, ki bi nastal včeraj, temveč je nujna posledica industrializacije. Človek je dokaj pozno spoznal, kako škodljivo na okolico vplivajo odpadne in strupene snovi.

Posvetovanje, ki je bilo povezano tudi z razstavo o zaščiti okolja; je-le prvi korak k izmenjavi mnenj o zaščiti okolja na jugoslovanskem področju. Morda je zgolj naključje, da je potekalo v Ljubljani, ki ima skoraj najslabši zrak med vsemi jugoslovanskimi mesti. Več kot 1000 strokovnjakov je od 2—10 februarja izmenjavalo izkušnje in iskalo najti skupen jezik, najti tiste bistvene momente, ki bi lahko zavarovali okolje in ljudi pred škodljivimi odpadki.

Boj za ekološko čisto okolje je prav zaradi raznolikosti znanstvenih panog, ki morajo

biti prisotne, toliko težavnejši, saj je težko dobiti celoten pregled nad vsemi kemičnimi, naravnimi, temperaturnimi, geološkimi, biološkimi in drugimi spremembami, ki vplivajo na spremembo okolja. Posledice posameznih samovoljnih človekovih posegov v naravo so večkrat težko izračunljive in, čeprav so lahko opravljene mnoge študije pred tem, se na koncu izkaže, da narava misli po svoje. Takih primerov je veliko, od spremembe podnebja in biogeoloških pogojev, ki so nastali zaradi gradnje Asunskega jezua, pa do nepredvidenih posledic biološke vojne, ki so jih začele ZDA v Vietnamu.

Kljub temu, da je predvidevanje onesnaževanja in posledic proizvodnje zelo zapleteno in včasih skoraj brezupno, se je vendarle treba opreti vsaj na tista spoznanja, ki jih svet že ima. Zaradi tega bi morali v Jugoslaviji poenotiti sistem zbiranja informacij o tehnoloških dosežkih in rezultatih posegov v naravo, o koristnosti posameznih naprav za čiščenje. Ob tem pa žal ugotovimo, da v Jugoslaviji nimamo specializiranega proizvajalca opreme za čistilne naprave, da je poznavanje problemov razdrobljeno, da na številnih fakultetah sicer proučujejo posamezne probleme, vendar je prenos znanja na druge fakultete in v proizvodnjo zelo majhen.

Oblikovanje enotne politike, ki bi strokovne institucije usposobila da dajejo ocene o uporabnosti posameznih čistilnih naprav, kadar tudi proizvajalce, ki bi bili sposobni sprejemati celotne, kompletnejše sisteme čistilnih naprav, je tisto jedro, ki bi lahko v kratkem

času pripomoglo, da bi vsaj delno očistili ozračje in vode ter zemlje.

Čisto okolje je zelo draga stvar, še posebej, ker je pri proizvodnji zaščitnih sredstev zaradi raznolikosti zelo težko uvesti industrijsko proizvodnjo. Tudi problem unifikacije in prenosa znanja je načel ljubljanski posvet o odpadkih in surovinah, ki je poleg drugega poizkušal doseči tudi racionalizacijo zaščite človeka.

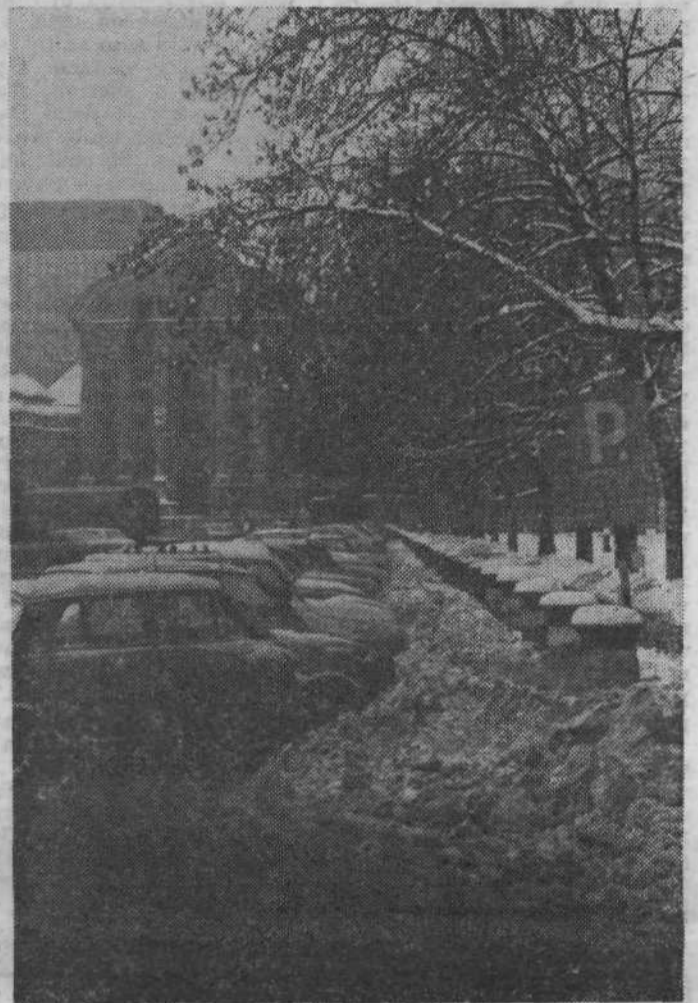
Posvet je bil razdeljen na tri dele, ki so bili posvečeni tehnologiji predelave odpadkov, transportu in zaščiti. Pomembno mesto pri tem zavzema uporaba odpadnih surovin. Pred kratkim smo zvedeli za uspeh Krke, ki je odpadne surovine pri proizvodnji antibiotikov uspela preusmeriti v nove koristne sestavine, pri čemer je močno zmanjšala onesnaževanje voda. Vse prevečkrat se ne zavedamo, da z odpadno steklenico, plastiko ali odsluženim aparatom, ki jih zavržemo, nesnažujemo okolje. Seveda pa takega odnosa ni moč spreminiti čez noč. Potrebno je organizirati sistem odvažanja odpadkov, pri čemer bi morali vsaj v začetku zbirati odpadnih snovi tudi materialno stimulirati. Nekatera podobna akcija smo začeli tudi že pri nas, najbolj znana pa je akcija zbiranja starega papirja.

Na prvi pogled se zdi uvozna bilanca odpadnih surovin nesmiselna. Uvažali smo namreč vse, od starih cunj do neuporabnih gum. In vendar je tako, saj sami nismo pripravljani in dovolj organizirani, da bi izpeljali uspešno zbiranje odpadnih industrijskih snovi in jih predelane ponovno vključevali v proizvodne procese.

Kljub temu, da so se v Ljubljani zbrali strokovnjaki in veliko povedali, pa ne smemo pričakovati, da bo jutri Ljubljana brez megle ali pa da ne bo več slabega zraka. K temu bomo vsaj majhen del morali prispevati tudi občani sami, ki bomo zavestno zmanjšali onesnaževanje okolja s tem, da se

ne bomo vozili vsakih nekaj korakov z avtomobilom, da bomo zbran star papir oddajali specializiranim servisom, da bomo steklenino zbirali in jo vrnil nazaj v proizvodnjo; možnosti je še veliko. Prav tako bo potrebno spreminiti tudi nekatere predpise in se družbeno dogovoriti o tem, kaj je za naš nadaljnji razvoj potrebno in kaj ne. Pri gradnji novih industrijskih objektov bomo morali upoštevati tudi ohranjevanje naravnega okolja verjetno pa bi morali tudi zmanjšati davke in carino za uvoz čistilnih naprav. Če smo se srečali z onesnaženim okoljem, bomo morali združiti sile, da ga ponovno očistimo in to ne le strokovnjaki s področja ekologije in drugih ved, temveč vsi, ki tudi kot občani preko delegatov oblikujemo našo družbeno nadaljnjo ureditev in usmeritev.

B. Pogačnik

PREVIDNA VOZnja — Klub snegu na mestnih ulicah ni prišlo do zastojev, ker so vozniki prilagodili voznjo razmeram na cesti.

SVETI POTROŠNIKOV

Živa rubrika

Varstvo potrošnikov in uporabnikov je ponovno zažvelo z rastjo KS, zlasti na pobudo Zvezne konference Krajevna skupnost in družina.

Družbeni dogovori o poslovnih in etičnih normah med sveti potrošnikov in trgovskimi organizacijami so začeli podpisovati v zveznem merilu že leta 1970, tri leta pozneje pa sta bila podpisana prva dva taka dogovora z Mercatorjem in Emono, zatem pa še z 18. drugimi trgovskimi organizacijami.

Sredi lanskega leta so v vseh petih ljubljanskih občinah ustanovili svete potrošnikov, ki so preko KS povezani z Občinskimi konferencami SZDL, ob koncu leta pa je bila ustanovljena še mestna koordinacijska konferenca svetov potrošnikov.

Občinske svete potrošnikov že upoštevajo kot sopolpisnike mestnega Odloka o minimalnem poslovnem času v trgovini, glede urejanja poslovnega časa ob sobotah popoldne in zvečer ter ob nedeljah.

RK SZDL bo ustanovila republiško konferenco svetov potrošnikov, kar bo še pospešilo ustanavljanje SP v tistih občinah, kjer še niso ustanovljeni.

Organizirani potrošniki lahko enakopravno sodelujejo pri določenih vprašanjih, recimo pri cenah, kar bo sedaj še bolj precizirano v zakonih o samoupravno združenem delu. Glede na to bo treba vlogo svetov potrošnikov v statutih KS enotno urediti.

V naši občini so SP ustanovljeni v vseh osmih krajevnih skupnostih, vendar obstajajo v glavnem le na papirju. V kolikor pa delujejo, nimajo podpore, saj morajo celo administrativne stroške kriti sami. Sveti krajevnih skupnosti jim bodo morali nuditi vso podporo.

Pred nami je veliko nalog, od uskladitve statotov KS, ureditev statusa SP, politične aktivizacije delavcev in občanov v zborih in delegatskih konferencah. V to aktivnost pa je treba vključiti tudi sindikalno organizacijo, ki bo preko TOZD povezovala delavce z občani iz KS. Kajti SP povezujejo občane delavce-proizvajalce, ki so tudi delavci potrošniki. V okviru SP usklajujejo različne interese, od potrošnje z gospodarskega področja do storitev v družbenih dejavnostih.

S tem odpiramo novo stalno rubriko v glasilu »DOGOVORI«, ki ga prejme sleherni občan občine Ljubljana Center. Če želite kaj pohvaliti, kritizirati, predlagati, kot posameznik — potrošnik ali kot potrošnik, organiziran v SP, poročati o svojem delu, uspehih, težavah, potem nam pišite.

M. PERKO

Smogu smo napovedali vojno

Nekajmesečne razprave o onesnaženem zraku v Ljubljani so s sejo vseh treh zborov skupščine mesta Ljubljane, ob koncu prejšnjega meseca, dobile svoj (vsaj začasni) epilogo. Delegati SML so namreč sprejeli odlok o zavarovanju zraka pred onesnaženjem. S tem dokumentom se sdaj odpirajo možnosti, da v mestu storimo vse, da v zadnjih mesecih in letih resnično nezdrav zrak bistveno izboljšamo.

Čeprav je minuli mesec sprejeti odlok tehnično tak, kot vsi drugi odloki: ima splošne, prehodne, kazenske in končne določbe — pa se v našem vendarle razlikujejo od drugih, do sedaj sprejetih odlokov v mestni skupščini, saj je precej razburil »duhove«, tudi med delegati — predvsem zbora združenega dela — in prinesel največ amandmajev.

Kakorkoli že, odlok imamo in treba bo ukrepati. Začeti pa bomo morali pri sebi, doma, v svojem stanovanju. Nič ne pomaga tarnati, da je zrak v mestu slab, istočasno pa veselo kuriti stanovanja s tistimi gorivi, ki ga najbolj onesnažujejo. Prav tako pa to velja tudi za že pretirano uporabo avtomobilov v mestu, ko zaradi lastnega ugodja pozabljamo, da tudi promet v veliki meri, še posebej zaradi slabega prometnega režima, onesnažuje zrak. Tudi delovne organizacije, ki jim je bilo doslej »škodav« odniti denar za čistilne na-

prave, bodo poslej morale o tem dobro razmisliti.

Možnosti je veliko, mnoge predvideva tudi odlok sam, čeprav moramo reči, da s tem, ko so ga delegati minuli mesec v mestni skupščini sprejeli, nimamo v Ljubljani še prav nič čistejšega in bolj zdravega zraka (razen kolikor nam ni pomagal veter, ki je razgal smog). Tudi SIS za zaščito zraka pred onesnaženjem, ki jo bomo v Ljubljani ustanovili ne bo mogla problema rešiti čez noč, predvsem pa ne brez pomoči vseh prebivalcev glavnega mesta SRS.

Ne glede na to, da smo sprejem odloka že predno je bil sprejet pozdravljali in poudarjali njegovo nujnost, moramo vendarle reči, da ostaja slab občutek ob izrednih ukrepih, ki jih ta določa. Izredni ukrepi predvidevajo namreč tri stopnje: priporočila, omejitve in prepovedi. Če vemo, da bomo »priporočila« šele potem, ko bo dosegla polurna koncentracija SO₂ 1,2 mg/kub. m — istočasno pa tudi vemo, da je maksimalna dovoljena koncentracija le 0,30 mg SO₂ na kub. meter ter se zavedamo, da priporočila po navadi nikoli ne zaležejo, tudi ko gre za naše zdravje, potem je »slab občutek« še toliko bolj utemeljen. Da niti ne govorimo o tem, da prepovedi veljajo šele pri koncentraciji 3 mg SO₂ na kub. meter, ob tem, da smo imeli do sedaj največjo koncentracijo 13. januarja 1967, ko je znašala »le« 2,4 mg na kub. meter. Torej

odlok v tem primeru, upamo pa, da se ga ljubljanci še spomnijo, prepovedi še ne bi upošteval oziroma do njih še ne bi prišlo.

Argumenti Izvršnega sveta SML, ki je bil predlagatelj odloka so sprejemljivi le do neke mere — argumenti namreč, s katerimi je IS delegate prepričal, zakaj takšne in ne drugače koncentracije. Če je IS uspelo prepričati delegate, pa nas ni. Res je sicer, kot pravijo na izvršnem svetu, da so koncentracije, višje od 0,30 mg na kub. meter skoraj vsak dan večkrat in da potem priporočila izgubijo vsak smisel. Lahko pristanemo, da obvelja koncentracija 1,2 mg na kub. m čeprav imamo tudi ob tem pomisleke. Če strokovnjaki trdijo, da je maksimalna dovoljena koncentracija 0,30, potem je 0,30 pa pika. Če pa izvršni svet strokovnjakom ne verjame in zdi se, da jim ne, potem naj se vsi, ki menijo, da se spoznajo na SO₂ in njegov vpliv na zdravje ljudi, usedejo za okroglo mizo in razčistijo različna mnenja o tem, kaj je za ljudi škodljivo.

Vse nadaljnje koncentracije, ki imajo za posledico uvedbo omejitve ali pa prepovedi pa so bistveno previsoke. Pri 3 mg na kub. meter bi bile bolnišnice bržčas že kar prenatrane z bolnimi ljudmi. Prepovedovati potem, ko je prepozno pa se ujema s tistim ljudskim rekom: »po toči je...«

SLAVKO DRLJE